ГОДИНА IX. На Цетињу, у Суботу 6. Децембра 1880. БРОЈ 49.

Излази Суботом.
Цијена:
За ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ (с БОСНОМ и ХЕРЦЕГОВИНОМ) на годину 6 ф., на по год. 3 ф., на четврт године 1 ф. и 50 новчића.
За све остале земље у ЈЕВРОПИ и АМЕРИЦИ: на годину 20 франака, на по године 10 франака, на четврт године 5 франака.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата шаље се у плаћеним писмима непосредно администрацији »Гл. Црногорца« на Цетиње, а може се и картом упутницом на пошту у Котор. Дописи шиљу се уредништву. Рукописи се не враћају.

За огласе плаћа се од реда 5 новч. За огласе веће и на дуже вријеме мање.

ЦЕТИЊЕ, 5. Децембра.

Мисли наше, устављајући се на сјутрашњем свечаном дану, везују се око стожера наше државе, око носиоца свијетле круне црногорске, око нашег узвишеног владаоца.

Од како он сједи на пријестолу црногорском, минуло је преко наше отране доста свијетлијех и тамнијех дана; брод наше државе пролазно је тјечај свој под угодним вјетровима и посред буре и непогода; народ црногорски записивао је у повјесницу своју понајвише крвавијех записа.

Но у свијем приликама и неприликама, посред најсилнијех бура и непогода, испод најгушћег мрака у који се кад и кад облачило натуштело небо наше, свагда нас је гријало и обасјавало са пријестола нашег сунце, које нам је давало топлоту и снагу, јер је у њему лежала сједињена и сложна воља владаоца и народа.

Јест, јединство и хармонија воље народне и владаочеве, оличено у носиоцу круне црногорске, давало је и даје снагу нашем пријестолу и цијелој држави нашој. Што народ наш носи у срцу свом, то владалац носи у души својој на висини својега пријестола; а што је владаоцу нашем по врх свега мило и драго, за то је народ црногорски давао, даје и даваће живот свој и имање.

Велика народна мисао о слободи и јединству цијелога народа, као што је вазда жива у души самога народа, тако нигда не избива ни из срца ономе који је не само запјевао него и повео свој народ »онам' онамо,« повео га да од те мисли створи дјело, да је обилатим заљевом драгоцјене крви црногорске претвори у дјело, да никне под росом те скупе течности, којом су Црногорци залијевали од Косова дрво живота и будућности народне.

И што је народ са владаоцем желио, што се од вијекова у души народној носило, за што је Црногорац од Косова па до данас крв своју пролијевао, то се великим дијелом и постигло. Мисао народна сложним радом владаоца и народа, и ако још није са свијем прешла у дјело и ако још није у свему добила све своје облике, добила је своју јаку и сталну подлогу на којој се даље поуздано зидати може.

Под Књазом Николом, нашим узвишеним владаоцем, чији имендан сваки Црногорац сјутра слави, постала је Црна Гора проширена признана европска држава, која, и ако је још мална по простору свом, јака је и снажна именом својим, мушким крјепостима свога народа. Јака је и снажна толико, да не само о себи, за себе и за своје цијељи живјети може, него је још и способна да привлачи к себи пријатеља и непријатеља — првога из љубави к њој, другога из страха од ње.

Јест истина, велика је сума жртава утрошенијех на ову стечевину; али је још виши фонад моралнијех крјепости којима ови народ располаже: крјепости самопрегоријевања, одолијевања свијем искушењима живота, подношања невиђенијех и нечувенијех оскудица и невоља.

Гдје је толико снаге у трпљењу, ту су сви изгледи за напредак, кад се једном прекину часови трпљења, а наступи доба плодоносног рада у миру и доколици.

Богу хвала, то је доба и за Црну Гору наступило. Мудрим настојавањем Његовог Височанства нашег љубљеног Књаза и Господара прекинути су спорови наши са Турском на корист наше земље. Ратујућа Црна Гора претвара се данас у Црну Гору мира и мирнога рада. Пушка и јатаган уступају мјесто плугу и мотици.

А као у рату тако и у миру јединство воље и сјерова тијесни веза између нашег народа и његовог владаоца. Нико више више од нашег владаоца не жели да му народ буде срећан просвијетљен, имућан и у свакој добру напредан, дакле да буде оно што народ и сам себи жели. Нико веселији од Њега, кад му је народу добро; никоме теже од Њега, кад је народу зло.

То народ наш и види и чује и осјећа, па за то и јесте срцем и душом одан своме владаоцу, за то и јесте управ срастао с цијелим бићем његовим и његове свијетле куће.

А гдје је такво јединство воље и мисли, таква слога и хармонија у цијелом бићу народа и владаоца, ту је и благослов божји, ту мора бити и напретка и берићета.

И ми на данашњи дан немамо друго што но да се скромно придружимо топлијем молитвама, које цијела Црна Гора упирући очи к небу шаље Свемогућему:

Добри Боже, сви т' молимо
Живи Књаза Николу!

Добитком Уција стекла је Црна Гора дужу обалу на јадранском мору, и своја два пристаништа: у самоме Уцињу једно и друго у Бару.

Но добитак овај сам себе не може значити много, ако се становништво и ако се држава сама њим не окористи.

Како се може Црна Гора окористити својим пристаништа на јадранском мору?

Кад се у руке узме географска карта балканскога полуострва и ухвати положај Уција како на самом том полуострву тако и према сусједнијем земљама и морима и кад се проуче трговачки односи и прометна средишта у тијем крајевима, онда се види, да Уциња уз вјешту трговачку и прометну политику може имати велику будућност.

На први поглед види се да Уциња лежи баш на средини источне обале јадранскога мора, у равном одстојању како од Тријешћа и Мљетака тако и од јужнога бријега полуострва Мореје. Осим тога види се, да баш ту, на ушћу Бојане и Дрина, јадранско море најдубље се увалује у западну обалу балканскога полуострва, те по тоне најближе се примиче разнијем тачкама тога полуострва на другијем мјестима. У слиједу тога на цијелој сјеверозападној обали балканскога полуострва нема без Уција ниједнога мјеста, које би стојало ближе Цариграду, Солуну и Биограду.

Шта излази из тога?

Излази то, да је природни комуникациони пут са јадранскога мора к Солуну, Цариграду и Биограду преко Уција и опет природни излаз одонуд на јадранско море преко Уција.

Кад узмемо да проучавамо с тога гледишта комуникациона средства, онда налазимо да је прије потреба да Уциња буде састављен са ова три средишта трговине и промета свјетског: са Солуном, Цариградом и Биоградом.

Од Солуна већ постоји жељезнички пут, који води долином Вардара до Митровице, те пресијеца Маћедонију и Стару Србију. Исто постоји жељезнички пут од Цариграда до иза Татар-Пазарцика, те пресијеца Једрене и Источну Румилију и допире до данашње Бугарске. По већ склопљеном жељезничком уговору између Србије и Аустро-Угарске и по уговору који се такође има склопити и са Бугарском, кроз три године ваља да буде готова велика свјетска пруга, која ће везивати Беч и Пешту са Биоградом, а Биоград с једне стране преко Ниша-Пирота-Софије-Пловдива с Цариградом, с друге стране преко Ниша-Врање-Скопља са Солуном.

Од Црне Горе, кад је добила Уциња, захтијева будућност њена, захтијева високи замашај добитка морскијех обала и излаза на море, да ступи у овај савез држава те граде жељезнице и да њихову мрежу потпуни једним огранком своје жељезничке пруге, којим би оне, а нарочито велика трговачка средишта: Солун, Цариград, Ниш, Биотрад, добили код Уција најзгоднији излаз на јадранско море.

Кад би се ова допуна жељезничке мреже на балканском полуострву имала спровести, онда би к већ готовим и к пројектованим жељезничким пругама ваљало доградити још само један огранак од незнатне дужине, и то: пругу од Скопља до Уција. Кад би се та пруга спровела, онда би Уциња најкраћом линијом био састављен са Солуном, Цариградом и Биоградом, а преко ових мјеста, и уз то преко Италије, с цијелим свијетом.

Пруга од Уција до Скопља дугачка је од прилике 25 географских миља, дакле износила би у дужину скоро исто онолико колико ће износити пруга од Ниша до Скопља. Што се тиче техничкијех тешкоћа, била би само на једном мјесту тешкоћа, а то код Призрена гдје би ова уциньско-скопљанска пруга имала да превали високу Шарпланину.

Добит би била од ове пруге неизмјерна. Уциньско-скопљанска пруга скратила би на себе сву прометну струју којом протјече трговина југозападне Јевроне на исток, а исто пропуштала би кроза се производе истока на запад Јевроне. Карта географска казује нам, да из Италије, Швајцарске и Француске не би било краћег пута до Цариграда и Солуна но што је овај пут преко Уција, а опет цијелом балканском полуострву, дакле: Србији, Бугарској, Румелији, Маћедонији, Старој Србији, Тесалији, па онда: Румуњској, јужној Угарској и Русији отворила би скопљанско-уциньска пруга излаз на Јадранско море код Уција.

Да ништа друго у рачун не узмемо но само транситну добит, коју би наша држава имала од ове пруге а нарочито од пристана у Уцињу, па би већ довољно било да се њене наплате и преплате сви трошкови које би Црна Гора имала око те пруге.

Но са израдом ове пруге налагао би Црној Гори сопствени интерес њен, да установи своје сопствено паробродско друштво, које би у Уцињу имало своју полазну тачку, и одатле на све стране свијета подржавало комуникациону свезу. Разумије се, да би се прије свега тога и само пристаниште уциньско имало саградити и изидати тако како то захтијева велики замашај који би то мјесто добило пругом својом до Скопља.

Можда ће многима изгледати сувише оптимистично, али ми се и пак не устручавамо овдје изрећи, да би под мудром, вјештом и неутрудном управом и уз сутјецај другијех сретнијех околности Уциња својим централним положајем могао временом постати то што су некада били велики приморски градови, као Ђенова, Мљеци и т. д., и што су и сада многи међу њима.

Ми не знамо да ли се влада наша занима мислима, које ми овдје изложисмо; али увјерени смо на сваки начин да она иста питања проучава и размишља како ће се најбоље окористити црногорска држава добитком Уција. По нашем знању и разумијевању ми не познајемо за то бољега пута и начина, нарочито још кад на ум узмемо, да би се тим путем Црној Гори отворило благо од милиона, које за сад лежи мртво закопано и без икакве вриједности у њеним богатијем шумама, које још не познају сјекире.

Разумије се и то, да се за овака огромна подузећа ишту и огромни капитали, а Црна Гора, измождена и истрошена шестогодишњим ратом, једва има хљебом да се храни. Но при свем том не смијемо сметути с ума, да у другом свијету има новаца и да нагомилани капитали богатога запада управо траже земљишта, гдје би се могли плодно уложити. Да иштемо новаца за рат, нико се од западнијех капиталиста не би хтио ни осврнути на наше молбе; да га иштемо зарад утољења глади и невоље у нашој земљи, осјетили би се капиталисте хладни као амфибије. Но за улог у подузећа, која би избацивала масну годишњу ренту, нашли бисмо их вазда спремне и вољне.

Ми се дакле не сумњамо, да би Црна Гора за градњу пруге уциньско-скопљанске, за установљење свога паробродског друштва, за изидање солидногa пристаништа у Уцињу, за прокоп и чишћење корита у Бојани чим би ова ријека постала способна за пловидбу, за експлоатацију својијех шума, — да би за све то Црној Гори стојали отворени богати новчани резервоари западног јевропског капитала.

А поврх тога и владе сусједне, које би имале ближи или даљи интерес у грађењу пруге уциньско-скопљанске, као: влада српска, аустро-угарска, турска и т. д., допринијеле би од своје стране да се Црној Гори у овоме подузећу учине све могуће олакшице, као што би и цијела Јевроп са својијем симпатијама стојала уз њу.

Нека би Бог дао да нам друге прилике наше допусте да се што прије можемо свом снагом одати овијем огромнијем но благословенијем задацима нашега унутрашњег државног развитка.

Из француске жуте књиге.

Француском законодавном тијелу поднесени су у такозваној жутој књизи документи званични о радњи француске владе у спољашњијем пословима. Највећи дио те књиге износе наравно послови око источнога питања, а међу овијема опет најзанимивији је за нас спор црногорско-турски. Премда је овај спор предајом Уција ријешен и премда је већином познато све што се око тога радило у дипломатскијем круговима, ипак ћемо и из ове »жуте књиге« извадити нешто за своје читаоце. Прелазећи онај дио преговора који су вођени поради Плава и Гусиња и поради Кортијеве конвенције, ми ћемо се зауставити код потоње фазе овога спора, те ћемо навести само оно што се по тој француској књизи збило, од кад је промјена министарства у Инглешкој, послије побједе Гледстонове наступила, која је промјена и на црногорско-турски спор од уплива свега била.

Како је Гренвиљ, ступив на владу, издао окружницу, одма је Русија повукла своје приједлоге, да се приспјела сретства

противъ Турске употребе. Инглеска предложи на то одступ Уцињa и автономију, која би се Арбанасима имала дати. Први се приједлог лако прими. Други је пропао.

Прије но што је било говора о демонстрацији флотом, држала је Инглеска да ће се олакшати тешкоће око предаје арбанашке области тиме, ако би се обећала автономија Арбанасима. Тај инглески приједлог, којим се радо бавио Фресине, веома је ладно примљен у Бечу и Берлину. Дипател брзојавља 2 Јула: »У Бечу као и у Берлину држе, да то питање ваља још озбиљно проучити; но по назору Хајмерловом имала би то проучавање источно-румилијска комисија предузети,« а даље извјештава Фресине Шалмел-Лакуру: »По ријечима, којима се послужио не давно Гирс према Ђенералу Шанзију, излази да и петроградски кабинет није наклоњен потпомагати арбанашки развитак, сигурно с тога, што се боји уплива Аустрије на сусједне области на Адрији. Барон Хајмерле пак држи, да би проширење арбанашке автономије преко скадарског вилајета потпомагало планове Турске, која би у том назирала протитежину напрема грчком упливу. Тог је истог мишљења и Тисо«. И тако је та ствар претходно легла. Како пак Турска, као што Фресине извјештава, »почиње, да се упушта у отпор, од ког је Тисо у заман порту одвраћао«, то први пут, као што Сен-Ваље 8. Јула из Берлина извјештава, на саопштај Одо Росла помаља се идеја, да се Турској попријети. «Та пријетња», пише француски посланик у Берлину, »чини се да ће бити демонстрација флотом«. Уз то долазе извјештаји Сен-Кантена са Цетиња, по којима по вијестима, што су на Цетиње стигле, велика узбуђеност против султана влада, ако би овај »уступке« чинио. Сен-Кантен је упозорио, да ће порта по сопственом јој признању натурити своју вољу Арнаутима и моћи их приселити, да се подвргну, што пословођи повода даје, да каже: »Шта би могло, што сам ја увијек држао, боље доказати, да су лига и порта само једна личност«? Ту се пак налази он у противности са Тисо т-ом, који је од своје стране држи: »Немоћ Турске у Арбанији по несрећи је доказана«. Црногорски министар спољних послова тужи се, да »Турци одигравају »стару комедију«, намјесник скадарски окупља арнаутске поглаваре, ту им држи »бесприкорну« бесједу, ал послије се у потаји ради око организовања чета«.

Међу тим теку својим током даље преговори о демонстрацији флотом. Дипатл из Беча пише 9. Јула Фресинету: »Бечки кабинет радо би пристао на приједлог Гренвиља, да се изведе демонстрација флотом, ал под условом, да се све велесиле учеснице обвежу, да не ће њен својим засебним циљем, да свака сила не понуђе више од два или три брода и да је искључено овако искрцавање војске. Јер у искрцавању војске назире барон Хајмерле извор великим неприликама сваке врсте.« Фресине се колеба с почетка, јер пише лорду Лајону: »Што се нас тиче, ми би се некако устезали, да учествујемо у таквој акцији, особито ако би јој циљ била једино црногорску ствар ограничена.« Њемачка се придружује, ал хоће да сазна мишљење Француске. На то се збио међутимни случај. Турска жели да се поправка граница црногорских обави према Босни, Херцеговини и Новомпазару. О томе пак Аустрија, као што Дипатл јавља, неће у садашњем моменту ништа да зна. Најприје се морају ријешити арбанашко-црногорске потешкоће и Сен-Ваље јавља да је Хохенлоје, ставив се у споразум с Аустријом формално одбио порти тај захтјев. Аустрија је примјетила, да комисари нијесу ни са животом сигурни и да би лудост била, кад би се Турцима дао повод за њихову злу вољу. Инглеска је нешто незадовољна с француским устезањем, као што Фресине Шалмел-Лакуру јавља: »Инглешки посланик рече ми јуче, да се некако обмануо нашим устезањем. Ја сам му одговорио, да тај израз наше држање хрђаво објељежава. Ми немамо узрока, да се устежемо, јер са свим опредјељено знамо, шта хоћемо да чинимо«. Фресине је 16. Јула коначно формулирао француске услове: »Ми желимо да будемо сигурни: прво, да ће се свијех шест велесила придружити евентуалној демонстрацији флотом, и друго, да ће се та мјера и на грчко питање протегнути.

Док се Сен-Ваље у Берлину извјештено, да се Хохенлоје пожурио, да му јави, да се сретним осјећа, што се у потпуном сугласу с француским кабинетом налази, дотле Дипатл из Беча јавља, да је бар. Хајмерле у погледу грчког питања »мање афирмативан.» Бар. Хајмерле хоће најприје да зна шта Инглеска мисли. Гирс, који према Шанзију гони на акцију пристаје уза све. »Кад смо,« вели руски министар, »послали нашу ескадру на кипеску обалу, послаћемо је у згодном тренутку и у јадранско море.« Сад шљедује протокол, у коме велесиле изјављују, да се не ће користити тим аранжманом. Бар. Хајмерлу се чини, да је ријеч »аранжман« сувише неопредјељена и предлаже овако: »Потписани се обвезују, при заједничкој акцији својој, односно црногорског и евентуално грчког питања, да не ће никако повећање области, никакав искључив утицај, никакав трговачки пробитак за своје држављане постићи, осим онај, којег би могле све велесиле постићи.« Фресине се не слаже тиме, јер се »може узети, да постоје друга питања, при којима нема те себичности.« Њемачка, која је прва приступила инглешком приједлогу несебичности, пренула је послије, као што Радовиц француском министру спољних послова саопштава, на приједлог барона Хајмерла. На то изјави Француска, да такође пристаје, и ако јој се чини, да је инглешки приједлог бољи. До сад је још непрестанце грчко питање с црногорским скопчано. Фресине-т-ов брод плови с пуним једрилима. Тисо телеграфира Фресину: »Вашој екселенцији може се опет честитати, што сте учешће Француске у акцији велесила због Црне Горе условили, да се по довршетку те ствари поступи такође и у грчко-турском питању.«

У Инглешкој нијесу тако задовољни с француским политичарима, као што су они међу собом. Шалмелов мјестозаступник телеграфише Фресину: »Данас сам позван лорду Гренвиљу, који је доста узрујан био због вијести, коју је тога јутра од Адама добио. Опет се ради о новој резерви с ваше стране, по којој би се велесиле имале ограничити на просту демонстрацију флотом, уз напријед учињену обвезу, да никако не ће избацити ни један топовски метак. Лорд Гренвиљ молио ме, да вас увјерим, да Инглеска ни најмање не сумња, да избаци топовски метак какав, ал да није по свем мудро, ако ће се о томе сувише изрично увјеравати. Он сматра израз те резерве, који се не може допустити, јер ће тако демонстрација изгубити карактер уњуткавајући, а овамо се има уњуткавањем постићи неки резултат. Што се искрцавања војске тиче, ту је лорд Гренвиљ вашег мишљења«. Тај »неспоразум« објаснио се, пошто је Фресине разложио, да не ће да се то напријед каже; него да је хтио да разгони сваку сумњу међу самим велесилама. Покрај свега даје он Тисот-у смотрен напутак: »За нас је то само демонстрација бродова која никако не смије постати случајем рата, и наше учешће нема прећи границе моралне пресије«.

О руско-турском рату.

(Продужење.)

Ово је био једини корак, који је кадар био да отклони рат, и само ово убјеђење продиктирало је ултиматум, који је послан из Ливадије у часу кад је Ђунис пао. Писац мијеша овај ултиматум с оним, који је као што он каже, био предат Ђенералу Игњатијеву да га преда у Цариграду. У вријеме кад је послан ултиматум који је зауставио Турке, ни један руски војник није био кренут с мјеста и нијесу чињене никакве војне припреме; заиста сада већ рачунало је се на рат и промишљало је се о могућности овога, измјеравање су користи и незгоде зимњег војевања, у случају, ако би околности захтијевале рата. Но не само да понашање руских генерала није ишло на ускорење кризиса, него на против, циљем им је била да оставе отворена врата очувању мира. Шта више, мобилизација није ништа друго била него озбиљна предохрана за порту а е друге стране назначена је да буде припомоћ цариградској конференцији. Одлазак императора Александра из Ливадије ускорен је за то, да не отежчава гвозденим путовима тешко дјело мобилизације. Кад је мобилизација била ријешена, објављена и извршена, Ђенерал Игњатијев вратио се је у Цариград с налогом, да се управља према приликама, да учествује у конференцији и да прекине дипломатске везе само у таквом случају, ако увиди да Турска није вољна на преговоре, ако види нерјешљивост Јевроне и ако се не буде имало наде за други какав частни излазак. Император Александар, објављујући Јевропи и Русији указ о мобилизацији, изложио је искрено своје намјере. Он је још једном позивао Јевропу, да се присаједини њему, те да се учини крај несносљивом и опасном стању ствари. Он је објавио да Русија не жели рата, но да пак, ако порта не хтједне испунити правичне захтјеве држава, а ове опет не хтједну принудити ју на то, онда је се он (император) ријешио, да сам изврши своју дужност. Дакле и опет је од Турске и од Јевроне зависило да се рат избјегне. Завршетак конференције цариградске још је један пут потврдио упорство портино и слабост Јевроне. Послије, пошто се сазнало о резултату конференције, руска је влада поново обратила се кабинетима с питањем, шта су намјерни да предузму против шеврдања султановог. Одговор је био обиљежен оном истом нерјешљивошћу и лабавошћу, које је и сада карактерисало понашање Јевроне. Не одрпчући шамара, који је мало прије тога Јевропа добила од султанове руке, сматрали су, да Јевропа сувише високо стоји, те да може осјетити увреду. Сматрали су и одказ султанов да није апсолутан. Он је се саглашавао на многе реформе, које су тражене од њега, и обећао је увести их са оградом, да ће их испунити на основу сопствене иницијативе. Упоредо са Србијом и Црној Гори пријетила је опасност, да ће пасти у неједнакој борби с надмоћнијим непријатељским силама. Турци су удвојили своју дрскост, која је нашла себи исказа у парламенту, истакнутом на супрот жељама Јевроне. Односи у слиједу тога све су рђавији постајали. Руска влада, при свем том, није ни тада још сматрала, да су исцрпљени сви напори за умирење. Ђенерал Игњатијев био је послан у Јевропу с поруком да се посавјетује са президентима различних кабинета, да им претстави озбиљност положаја и да с њима заједно нађе средства за излазак. Послије овога слиједовао је лондонски протокол, који је био само ново издање безплодног протеста дипломације. Једина пријетња за коју је ријешено да се формулише, састојала се је у предупређењу Турске да не јогуниште. Но у то исто вријеме, чак и ништавно дјејство овог учтивог предупређивања уништавало се тим фактом, што су Русију у окривљујућем акту поставили на једну окривљеничку клупу с Турском и тражили од ње да се разоружа.

И у овом ријешителном тренутку руска влада дала је пошљедњи доказ своје жеље да очува мир. Она је изјавила, да ако порта врати своју војску са црногорске границе и ако да одсјечну гаранцију да ће приступити к реформама, које се траже и које су обећане, онда ће влада бити сагласна да прими у Петрограду султановог посланика и да с њиме поради на условима узајамног разоружања. Познато је, да је се овај пошљедњи покушај разбио о захтјеве султанове, који је желио, да руска влада у исто вријеме пошље свог посланика у Цариград.

Не ћемо продужавати ређање факата, који су свјема познати. Држимо, да смо већ доста рекли у потврду онога, што смо жељели доказати, а поименце: да Русија није жељела рата, није га одавно спремала, и није га ускорила, да је на против она тежила непрестано да Јевропу покрене на заједничко дјелање, ради постигнућа мирног расплета; да је до пошљедњег тренутка она употребљавала све старање да се мир очува, и надала се на то.

Нама не би било тешко доказати с друге стране, да порта, заслијепљена са знањем своје силе, која је порасла за 20 година увећањем и оружањем и извјежбаношћу војске и флоте; ободрена и очарана обећањима, чиме она сада коре своје неистините другове, и у завршетку патња од безумне маште, да је наступио моменат учинити једном за свагда крај устанцима хришћанским и мијешању јевропских држава, да је порта жељела и тражила рата, спремала га, ускорила га и назад, учинила да је рат неизбјежан.

На случај ако се писац, коме се ми обраћамо, не убједи тврђењем факата и под њима неповјерљиво буде тражио сакривених мотива, ми ћемо притећи к другим свједочанствима, позваћемо се на свјема познати интерес, који је имала руска влада да избјегава сваки рат, којом ћемо приликом опет наслањати се само на опште позната факта.

Послије кримског рата, Русија по либералној иницијативи императора Александра ступила је на пут унутрашњих реформа, о значају и важности којих сматрамо да је сувишно помињати. Сва је Јевропа, у слиједу овога, велегласно поздрављала Русију. Ове реформе захтјевале су времена. Сјемена су била посијана, но жетва ни из далека није још сазрела.

Листак „Гласа Црногорца“.

ВЈЕНЧАЊЕ ПОД СИЛОМ.

Истинит догађај у Херцеговини у почетку текућег столећа по народном приповиједању.

Није благо ни сребро ни злато
Но је благо што је срцу драго.
Нар пјесма.

Једне је сење ноћи први кокоти пропјеваше. Упитаће Паун Јовашев жену Канду: ма што је ово те ни још нема дома Маркише? знаш ли ти гдје је вечерас пошао? — Знам и незнам, проничпо му жена одговори. Паун се наће увријеђен, па ће јој рећи: Тако ли се мужу одговара, јели? моли Бога да сам у одру и да уза се немам мог црнотрца, а осванула би модрија но руменија. Сједе на постељу и срдито јој рече: хоћу да ми кажеш гдје је? Видје Канда да Паун не зна за шалу, те ће му одговорити: богме знаш кад момка почну брци пробијати милија му је туђа но своја кућа, а милија игра с момцима и дјевојкама но с оцем и с матером. —Зло му сијело с дјевојкама као што је мени с њим, настави Паун; а зар не зна да смо га вјерили? — Ако му ти нијеси казао, ја нијесам, жена му одговори: а право ти рећи ни ја не знам за чију дјевојку, па ако си га вјерио за што га не жениш, или не забраниш да се по селу скита као просула бијеле недјеље? знаш ли гдје се често састаје главња и слама, ласно се може зло догодити, а момку је и најдубље море до кољена.

Ове Кандине ријечи заниједе Паупа у крупне мисли, једва је зору дочекао. Диже се; сједе крај големе ватре, и дозва Маркишу те ће му пред матером рећи: Чуј ме Маркиша! ја сам те вјерио за кћер Глигора Николина још кад је у повоју била и он ми је обећао. Ријеч из уста а кам из рука се не повраће; људи се за језик вежу. Глигорева је кућа на гласу по имању и по јаку племену. Јесен је; година Богу Фала обилато родила; ти јединак а за женидбу прилично. Знади да те са срећом мислим до петнаест дана женити, и хоћу да по данас немаш ходити по сијелима но у први мрак да си дома.

Маркиша од једном заплануће у образима као стидно момче, али га ови глас као из ведра неба гром уби. Умукну, кријући своју тајну коју гоји а не смије никому да повјери.

У стрица му Рада загуђе неко уз гусле. Сви умукоше да чују ко је оно. Весељак Мрђен Савићев, Маркишин вјерни друг, не видећи на сијелу Маркишу, дошао је гдје ће чути појати једну пјесму шаљиву коју нико није могао разумјети осим њега и Маркише. Запјева:

Возила се по гори галија,
Коња језди по мору делија,
Вино пију два мртва јунака,
Служи им га без главе дјевојка;
Гледали их слијепи и нијеми,
Викну нијем момку слијепоме:
Бре не гледај моје заручнице!
А слијепац пушком из паса,
На зло га је мјесто погодио,
По сред пете у чело јуначко,
Мртав паде, а здрав дома дође!

Чују да се сва кутња Радова чељад смију пјесми и вели »чудне лажи да је Бог убије!« Рећи ће Паун: Аидемо лијегати кад није пјесма пјесмом но права будалаштина.

Кад је ону ноћ преспавао, Маркиша није очи затворио промишљајући шта ће и како ће сад. Хоће ли или не ће тајну своју матери открити. Знао је да га једно од два зла не може мимоћи. Дошла су већ кола к брijегу, а догорјела зубља до ноката. Кад је свануло оде му мајка на воду, а он сустопице за њом. Каже јој да има двије године одкад спроводи тајну љубав са Јованом Ристовом, а пунана година како јој је дао ријеч а она њему вјеру, па настави: волио бих, мајко, да ме у мртве очи цјеливаш но другу дјевојку осим Јоване вјенчати.

Канда га очима с ногу до капе премјери, намргоди се и озбиљно рече: Ма што кажеш болан! Јеси ли при себи? Је си ли кад чуо да се син без очина и материна знања вијера? јели се до данас рађао син који је рекао родитељима: не ћу ту него ону дјевојку? јели од постања свијета икад било вјенчање без очина и материна благослова? За шта није, нити би дјетић али дјевојка на себе навукли родитељску клетву. Извади мој синко те мисли из главе да нијеси јадан и несретан, тако ти материне хране и тако те не губала!

Маркишу је ред слушати, узакоњени га обичај веже. Стиди се људи, који се Бога и материне клетве. Но при свему томе срце му и памет бијаху и дан и ноћ код Јоване. Теже претеже.

Хоће Паун да о Аранђелову-дне Маркишу жени. Уговара свадбу, окупља сватове и приправљa јело и пиће. Глигор Николин такође приправљa се за дочек а дјевојка за дариваље сватова. Аранђеловдан је на кутњем прагу. Сватови крену по дјевојку. Прати их невјестачка и дјевојачка пјесма:

Ајте због ом сватн наши вријеме ви је,
С вама пошла свака срећа и сам господ Бог,
Ко ви хтио наудити не дао му Бог....

Изабрани момци пјевају иза гласа сватовске пјесме, и припијевају старог свата, првијенца, кума, барјактара, ђевере, војводу и муштулукџије, па редом све сватове. Свак весео, каоно ти на свадби, осим Маркише који мора да се на вјенчање спрема, још теже но на смрт. Од два зла, ред му је једно одабрати, али којега ће се прихватити ни он нити још ништа не зна јер су оба крупна, и при обадва игра му не само образ него и глава. Прегну да се вјенча.

Ево сватова с дјевојком. Отац и мајка зову Маркишу да га благослове прије но пође у цркву на вјенчање. Ко год се женио зна како се на вјенчање весело иде, али Маркиша не ће за весеље да зна, зашто под силом иде вјенчати дјевојку коју никад ни чуо ни видио није. Вјенчање је свршено. Сват: своју врши и мисли, а Маркиша свеђ о својој Јовани.

Трећи дан ево из родбине браћа и рођаци у првиче удатој Милици, а осми дан она с ђеверима у пођаче у род. Док се Милица из рода вратила, упитаће мајка Маркишу: Ма што си синко зловољан? Зар ти се онака вила, гојна и румена дјевојка не допада, јели? Маркиша мучи и гле-

Стара организација армије била је замијењена новом, која је се оснивала на општој војној обвези. Ово је преобразовање било почето, но није довршено. Дакле, армија се налазила у прелазном стању, које је захтијевало више година па да се циљељ постигне. У истом стању находило се је и наоружање војске.

Политички преглед.

Од како је уцињско питање скинуто с дневнога реда, нема у Јевропи више, бар за сад, ниједнога питања, које би носило на себи оштар карактер. Једино је на истоку Јевропе **подунавско питање**, које је на се обратило пажњу политичкијех кругова. Као што је познато, изасланици свијех подунавскијех држава окупили су се у Галцу, да вијећају о новој пловидбеној уредби по Дунаву. Већ при самом саставу ове комисије било је њеких тешкоћа, јер порта није хтјела да пристане да се бугарски изасланик без њенога дозвољења прикључи у комисију, но на пошљетку видећи да не налази у томе издашње потпоре ни код једне силе порта се склонила да пусти бугарског изасланика с миром. Иза тога држала је комисија своје сједнице, и по што су у првој испитана и измијењана пуномоћства, приступило се у другој сједници к самоме раду. Аустро-угарски изасланик поднио је комисији познати аустро-угарски „avant-projet“, којим се на то смијера да се Аустро-Угарској очува свагдашње предсједништво у овој комисији и да се у одређењима о пловидби по Дунаву донесу таква правила, којима би се Аустро-Угарској осигурало за навијек надмоћје на Дунаву. Против овога пројекта аустро-угарског устали су редом заступници свијех држава и доказивали су како тијем Аустро-Угарска тражи за себе на Дунаву њеке повластице, које нит су правичне нит умјесне. Како новине јављају, аустро-угарски изасланик имао је упутство од своје владе да у сваком случају брани свој пројекат, и он би то чинио био да се опозиција против тог пројекта уставила само на представницима мањијех подунавскијех сила. Но кад је аустро-угарски заступник видио, да од великијех сила изван подунавске комисије ниједна није вољна да потпомаже њен пројекат и да се и сама Њемачка према њему држи хладно тада се није имало куд но се из Беча поручило заступнику аустро-угарском да здогласни „avant-projet“ натраг повуче што је овај драговољно и учинио.

И тако је Аустро-Угарска, што и сами њени листови с болом признају, на првом свом кораку у подунавској комисији претрпјела осјетљив пораз. Како ће се даље развити радња ове комисије, то ћемо скорим видјети.

* * *

У **Србији** довршени су 30 пр. м. избори за народну скупштину по цијелој земљи, и, како нам јавља депеша из Биограда у данашњем броју нашега листа, избори су испали повољно по владу данашњу, која ће имати на скупштини огромну већину.

У очи самога избора министар унутрашњих дјела г. Гарашанин разаслао је свијема окружнијем начелницима и управитељу варошн Биограда расниc, у којем тражи од њих да ничим на путу не стоје слободном изразу воље народне приликом избора скупштинскијех. Распис овај, који на част служи слободоумљу данашњега српског министарства, заслужује, да га бар у изводу, овдје саопштимо. Ево га:

»Дан кад ће народ српски приступити избору посланика за законодавну народну скупштину, приближује се. Важност овог уставног посла толико је велика, да ја сматрам за дужност, да о њему проговорим с вама, а преко вас — разумије се — и са свјема, који под вашим старјешинством стоје.

У земљи, која има своје народно представништво, и то представништво, коме припада један дио законодавства земаљског, не може се довољно бриге истрошити на то, да народ своје важно право избора посланика употреби и потпуно и истинито.

Као год што би немарност народа при употреби овог његовог права била за сажаљевање, исто би тако и сваки утицај, који би помутио слободу и независност његовог избора, био за најстрожију осуду.

И заиста, господине начелниче, жељети је да народ српски при вршењу овога права засвједочи сву могућу заузетост, све могуће саучешће, јер је то начин којим ће показати, да је у њему жива свијест о његовим правима; да су му та права мила; да их уважава, и да је скроз проникнут бригом за својом бољом будућношћу. Тако ће тек засвједочити, да схвата колики је и колико је важан његов утицај на ток земаљских послова и на његову судбину. Па почем је неопходно нужно, да народ о себи и о својој судбини води најозбиљнијег рачуна; почем је баш избор народних посланика дјело којим он на своју судбину утиче; почем баш од овних избора зависи да му не само закони буду добри, него, што је тако исто важно, да код тих закона нађе поуздане заштите сваки онај коме је њихова праведна заштита нужна: то ћете, господине начелниче, лако разумјети, за што сам напријед споменуо, да би било за сажаљевање, кад би се народ при вршењу овога свога права показао без довољног саучешћа, без довољне заузетости.

Но, господине начелниче, као год што би овај појав био за сажаљевање, тако би исто и сваки недозвољени утицај, који би се клонио на то, да помути слободу и независност израза воље народа у овом послу, био предмет најживље осуде, као незаконит и неуставан.

Између разних недозвољених утицаја, утицај власти у опште а полицијских органа посебице, прибрао је на себе моју најозбиљнију пажњу. Ови органи земаљске администрације стоје у најнепосреднијем додиру с народом. Природа службе коју врше, и власт, које су носиоци, чине да се код њих понајлакше замишља могућност, да у своме домашају скрену вољу бирача с правог пута на стазу себичних или партијских рачуна.

Господине начелниче, законодавна скупштина, која би се створила утицајем власти у опште — па ма којој грани земаљске администрације припадала — не би више била израз воље народа; закони који би из таквог законодавног тијела потекли, не би више били изазвани истинитим потребама земље, нити би били створени у цијељи стварног подмирења њиховог, већ би — задахнути једностраним потребама — постали узрок непрестаним опасностима за права народа у опште и за права сваког Србина посебице. Нити би такви закони кадри били да ујамче личну и имовну безбједност грађана, нити би кадри били да се дуго одрже у народном уважењу.

То су разлози, господине начелниче, што данашња влада хоће да се предстојећи избори народних посланика сврше без икаквих утицаја власти, а то су разлози, што се ја овим расписом поново обраћам на оне органе, који су под моју управу стављени.

Истина је да су моји ранији расписи и упутства, која сам вам издао, ове погледе и намјере већ довољно објаснили. Нити сте ви, господине начелниче, ни ваши потчињени остали необавјештени; а што се ја поново овим расписом на вас обраћам, то је само с тога, што влада жели, да се сви бирачи добро обавјесте о значају и домашају дјела, који имају 30-ог ов. м. да изврше; то је зато, што влада жели, да бирачи знају да их при употреби овога њиховог уставног права, несмије нико ни спријечити ни помести; то је зато, што влада хоће, да бирачи знају да је сваки недозвољени утицај — а на првом реду утицај власти у опште незаконит и неуставан. Једном ријечи, то је за то, што би влада хтјела да се бирачи увјере, да су потпуне слободни да по својој памети и савјести даду свога гласа; и ако би ма каквом утицају попустили, да немају права да криве никога, него да је одговорност на њима самима.«

Домаће вијести.

Цетиње, 5. Децембра.

— У сриједу на вече стигла је амо депутација од једанаест најодличнијих лица од вароши Уцињa и округа уцињског. Она је кренула у понедјељник у јутру из Уцињa, по што је узела опроштај од гувернера уцињског г. В. Сима Поповића, и испраћена је тамо мноштвом веселог становништва до пред варош уцињску. Депутација се исти дан навезла на море и стигла је у уторник на вече под Котор, одакле је у сриједу из јутра кренула за Цетиње да се поклони нашем узвишеном Господару. У депутацији, која је, како већ рекосмо, у сриједу на вече амо стигла, налазе се ови чланови: Мехмед-бег Ресулбеговић, Јау-бег Ресулбеговић, Дуле бег Бушатлија, Ибрајим-бојa Мркојевић, све главари уцињски; за тијем ови капетани поморски: Селим-ага, Даут, Арслан и Бећир; и најпотље ови главари малисорски: Марко Елез, Фан-Ђели и Луц Нико Марђоновић. Сви су овдје исто вече дочекани и смјештени у гостионицу попа Васа. У четвртак ишла је ова депутација да се представи нашем министру унутрашњих дјела г. В. Машу Врбици, а у петак прије подне имала је част да буде приведена на поклонство пред Његово Височанство нашег узвишеног Књаза и Господара. Том приликом депутација је преко свога бесједника у име своје и у име вароши Уцињa као и цијелога округа уцињског замолила препокорно Њ. Височанство да благоволи милостиво примити изјаву њихове поданичке вјерности и преданости као и израз највише радости њихове што им је провиђење божје судом Јевропе удијелило срећу да буду за навијек присједињени држави црногорској, под којом су они за читаво подруг године осјећали благодјети једне добро уређене правне државе. Његово Височанство Књаз благоволво је на то одговорити депутацији: да радо прима изјаву вјерности и одапости коју му подносе становници Уцињa и околине преко ове депутације, у толико радаје, што је у њима научно познавати људе послушне, вриједне и радине, о којима је увјерен да ће трудом и радом својим знатно допринозити снази и величини црногорске државе, своје нове отаџбине; а Књаз их од своје стране увјерава, да ће му вазда на срцу лежати напредак и материјално благостање Уцињa и округа, и да ће у свему подупирати њихове трудове око развитка њиховијех радња и трговине. Пошто је Њ. Височанство благоволно још појединце разговорити се с поњекијем члановима депутације разбирајући подробно за стање вароши и округа, за околности пристана и поморске радње, би депутација у расположењу највишег одушевљења отпуштена. Она ће се овдје задржавати још неколико дана, а тада ће се вратити натраг. Како чујемо, Њ. Височанство благоволио је обећати депутацији, да ће и поморску школу завести у Уцињу.

— У понедјељник пред подне букнула је ватра у овдјешњем главном сокаку, те су изгорјеле двије куће, једна Луке Богданова а друга Јована Цуце. Срећа те је вријеме било мирно па се могла ватра прекинути и ограничити само на ове двије куће. Уз то се још има много благодарити становницима овдјешњијем из свијех редова, који нијесу жалили труда нити презали од опасности по су свом ревношћу навалили да ватру ограниче на оне двије куће које се већ нијесу могле спасти, у чем се потпуно и успјело. Осим те двије куће, још су оштећене и друге двије те стоје непосредно уз њих, и то: кућа Богдана Пекова, која је са свијем и кућа Тома Ораовца која је с краја откривена. Од ствари те су се у кућама находиле спашено је скоро све. Ипак ја ова, штета за људе сиромашне, који су садостали без куће и кућишта, одвећ осјетна. За то је лијепо урадила наша мјесна власт што је одмах похитала да скупљањем добровољнијех прилога прискочи у помоћ страдалницима, а лијепа сума скупљенијех прилога, коју данас у листу овом доносимо, свједочи јасно да у нашијех становника, којима на челу свијетли наш узвишени Господар, има и срца и душе. И ево је тога, ту се и највећој несрећи човјеково нађе колико толико лијека.

— Из Уцињa јављају нам, како су тамо дошли из Скадра четворица од чланова бивше лиге, да наговарају становнике уцињске да дижу оданде и да се селе у Скадар. Премда наше власти ни у чем не сметају овијем скадарскијем изасланицима, и пак они не могу да успију у својој мисији, јер нико живи од Уцињана не хоће да се сели. У опште Уцињани су потпуно задовољни са новим стањем ствари, а и наше тамошње власти задовољне су са примјерним држањем Уцињана, а односи овакве природе стварају узајамно повјерење које се ничијим агитацијама уздрмати не може, у толико мање што односи међу Црном Гором и Турском, по што је ријешено питање уцињско, добијају карактер пријатељства.

Књижевне вијести.

У течају прошле недјеље стигле су нам на приказ ове књиге:

Адам и Берберин, први људи. Шаљива игра у четири радње. Написао Јаша Игњатовић. Издање Српске књижаре

да преда се. — Што шутиш, збори што имаш! осорно га Канда упита. Он јој испод стида одговори: Истина је да је у свему лијепа, млада, танковита, висока, бијела, румена и црноока, ништа јој се не може занијекати, али су и жене и људи различите ћуди; вели се да је некоме мио поп, некоме попадија а некоме попова кћи. — Па што? зар нијеси задовољан? припита ће га мајка. — Јесам, зато што ти и отац хоћете, одговори. Кад ви нијесте хтјели мени угодити, угодих ја вама, али љубити оно што ми се не да љубити, то се зове борити се противу срца и нарави. На овоме прекинуше.

Невјеста се дома с ђеверима поврати. Дала се у кутње вослове. Маркиша исто тако у пољу, на пазар, у млин, у дрва, само да се у кући не налази. Свак му се чуди и нагађа његово чудновато поступање. Он зна најбоље. Сад ће тајна кроз решето на јавност.

Нестаде Маркише за три-четири дана. Не знаду куда је пошао. Свуд га траже па и у тазбину га нема. Никуд га није као да га је земља прождрла или море прогутало. По селу се почело нешто дебело о Маркиши ћукати. Дознало се да се са Милицом не може сљубити а да тајно и јавно код заљубљенице Јоване иде. Све село зна али од куће Пауна Јоваше ва нико жив. Дознаше Паун да му се син Маркиша најмио негдје у Дубровачко да бере маслине. Поручи му да дома иде, но Маркиша не ће да чује.

Међу тим, ево ти једно јутро Руже Глигореве кћери у походе сасвим изненада, и зловољне нарави. У кући никоме ни »добро-јутро«. Нуде је да сједе, да пије ракију и да штогод предручкује. Она при овим понудама заостаде глуха, а одријеши своју врећу смртоносних стријела. Рекши ће Канди Пауновој: Знади моја несуђена прија да нијесам јутрос дошла, као сретња мајка, да пијем и да ијем, но да водим Милицу дома прије вишега зла а мање срамоте. Она се није за ову кућу вјенчила да вас служи но да има мужа и да ш њим по гријеху а по божјој вољи пород од свога срца види. Твој син на моју кћер мрзи а другу дјевојку љуби. Ето његово њему и ђаволу а мени моје и божје.

Пауна и Канду као да с неба гром уби, а Милица се скамени и бисерне је сузе низ румене образе обасуше. »Ма што кажеш прија ако великога Бога знаш!« једанак запиташе Паун и Канда. »Ето то што чујете, и знадите што нијесте знали да је Јована Ристова с Маркишом затруднјела у шести мјесец, па тражи на све стране попа који ће их ових дана вјенчати«. Кад Канда ове ријечи изговори, прихвати кћер за руку, па свој пут дома. Милица је сад вјенчана дјевица.

Ненадно је зло најпречи учитељ. Паун позва све своје братство и каже им редимице што је и како је. Виде да је зло готово, и да се срамота не да ни лугом ни сапуном опрати. На сваку руку нагађају еда би каква лијека нашли и зло на који начин прекратили. Оно што су били наумили радити, знали су да не смију без договора свега села. Окупи се читаво село пред црквом. Где је мноштво глава, ту је више памети, а сложна браћа и у петак меса једу. Из свију глава једна се одлука исциједи. Уговорише да ноћу и дању преже кад ће опет Маркиша из Приморја његовој Јовани доћи. Нијесу га дуго стражарили но сјутри дан околише га, ухватише те пред цркву.

Не зна се ко прије, грђе и љуће на Маркишу изручи нових псовака, укораба и свакојаких непристојних ријечи. И да би хтио штогод Маркиша проговорити, нема га ко чути. Поп ће га упитати: што уради Маркиша? несретни сине! Бог ти судио! Покај се, видиш да си погинуо!

Свак је очима у Маркишу упро. Њему се смрзнуо језик у вилици, оборио очи преда се; од срчане муке и стида људског час црвени, час постане жут као чафран, час блијед као крпа а час модар као слезена. Живот му очигледно вехне, мозак му се превриjо.

Поп ће га сад јетко припитати: Казуј Маркиша што мислиш, хоћеш ли се проћи ђавола који су те на зло навукли? хоћеш ли признати свој гријех те по божјој вољи и људском реду поступати или не?

Маркишин одговор и суд.

Пред Богом и народом исповиједам мој смртни гријех у који сам као млад човјек лудо забасао; ја нијесам хотимице зло тражио, него је оно мене нехотице нашло. Заљубих се мојом несрећом у Јовану Ристову а она у мене; једно другоме зададосмо вјеру да ћемо заједно живјети и умријети. Свега ми на свијету, и смртне ми уре, нијесам знао да ме отац вјерно за Милицу Глигорину, а ево га овдје па нека право каже. Одавна сам канио да ову тајну мајци откријем, пак сам се стидио, но сам јој напокон рекао. изјаву вјерности и одапости коју му подносе становници Уцињa и околине преко ове депутације, у толико радаје, што је у њима научно познавати људе послушне, вриједне и радине, о којима је увјерен да ће трудом и радом својим знатно допринозити снази и величини црногорске државе, своје нове отаџбине; а Књаз их од своје стране увјерава, да ће му вазда на срцу лежати напредак и материјално благостање Уцињa и округа, и да ће у свему подупирати њихове трудове око развитка њиховијех радња и трговине. Пошто је Њ. Височанство благоволно још појединце разговорити се с поњекијем члановима депутације разбирајући подробно за стање вароши и округа, за околности пристана и поморске радње, би депутација у расположењу највишег одушевљења отпуштена. Она ће се овдје задржавати још неколико дана, а тада ће се вратити натраг. Како чујемо, Њ. Височанство благоволио је обећати депутацији, да ће и поморску школу завести у Уцињу.

— У понедјељник пред подне букнула је ватра у овдјешњем главном сокаку, те су изгорјеле двије куће, једна Луке Богданова а друга Јована Цуце. Срећа те је вријеме било мирно па се могла ватра прекинути и ограничити само на ове двије куће. Уз то се још има много благодарити становницима овдјешњијем из свијех редова, који нијесу жалили труда нити презали од опасности по су свом ревношћу навалили да ватру ограниче на оне двије куће које се већ нијесу могле спасти, у чем се потпуно и успјело. Осим те двије куће, још су оштећене и друге двије те стоје непосредно уз њих, и то: кућа Богдана Пекова, која је са свијем и кућа Тома Ораовца која је с краја откривена. Од ствари те су се у кућама находиле спашено је скоро све. Ипак ја ова, штета за људе сиромашне, који су садостали без куће и кућишта, одвећ осјетна. За то је лијепо урадила наша мјесна власт што је одмах похитала да скупљањем добровољнијех прилога прискочи у помоћ страдалницима, а лијепа сума скупљенијех прилога, коју данас у листу овом доносимо, свједочи јасно да у нашијех становника, којима на челу свијетли наш узвишени Господар, има и срца и душе. И ево је тога, ту се и највећој несрећи човјеково нађе колико толико лијека.

— Из Уцињa јављају нам, како су тамо дошли из Скадра четворица од чланова бивше лиге, да наговарају становнике уцињске да дижу оданде и да се селе у Скадар. Премда наше власти ни у чем не сметају овијем скадарскијем изасланицима, и пак они не могу да успију у својој мисији, јер нико живи од Уцињана не хоће да се сели. У опште Уцињани су потпуно задовољни са новим стањем ствари, а и наше тамошње власти задовољне су са примјерним држањем Уцињана, а односи овакве природе стварају узајамно повјерење које се ничијим агитацијама уздрмати не може, у толико мање што односи међу Црном Гором и Турском, по што је ријешено питање уцињско, добијају карактер пријатељства.

Књижевне вијести.

У течају прошле недјеље стигле су нам на приказ ове књиге:

Адам и Берберин, први људи. Шаљива игра у четири радње. Написао Јаша Игњатовић. Издање Српске књижаре

Ко се родио а не згријешио на ови свијет? Гријех ме нанесе, а несрећа и мој зли час припомога те с Јованом падох у тешко безакоље, али свеђ с намјером да је вјенчам, па ми не би суђено, него да угодим родитељима, вјенчах Милицу Глигореву коју сам при вјенчању посестримио, а упитајте је је ли истина да сам јој припшаптао »вјенчавам те али знади да ћеш ти мени по Богу сестра а ја теби брат бити«. Ако сам родитељима морао угодити, морао сам се и Јоване Ристове споменути којој сам тврду божју вјеру задао, и којој сам нехотице образ оштетио и срећу изгубио. Ко пред свијетом изгуби образ, изгубио је и душу пред Богом, а то сам ја, и признавам да сам Богу и вјенчаној Милици згријешио а највише Јовани Ристовој. Ево пред народом приступам к руци мојега оца и тражим проштење, па к твојој, поше, опрости ме од гријеха и благослови. А ти Јовано Ристова знаћеш данас да сам те вјерно љубио и да знам твој и мој образ цијенити.

Кад ове ријечи изусти, трже кубуру иза паса па себе по сред срца. Ни јаох! Ово Маркишино самоубијство родитеља пострijели и све сељане изненади тако да нико није остао који није за њим сузе пролио.

Тек што Маркишу црној земљи предадоше, ево црни глас попу и кнезу да је и Јована Ристова сама себе о једну крушку објесила. Донесоше је, те покрај Маркишина гроба закопаше, и сви једногласице рекоше »Бог вам гријехове опростио а лака вам црна земља. Амин«.

(»Словинац«). **В. В.**

браће М. Поповића. У Новоме Саду. 1880. — За ови шаљиви комад узета је радња из данашњег друштвеног живота нашег народа у Војводини. Карактери су погођени да не може боље бити. Слике чисто као живе мичу се пред нашим очима.

Opis Sandžakata Skadarskoga Marijana Bolice Kotoranina od god. 1614. Priopćio prof. Sime Ljubić. (Preštampano iz XII. knjige „Starina“). U Zagrebu 1880. Tisak dioničke tiskare. — Много занимљиви и корисни прилози за географско и историјско проучавање овијех покрајина, нарочито пак наше отаџбине.

Relazione del Comitato permanente per constituire una compagnia veneziana di navigazione nell' Adriatico e nel Jonio. Venezia. Tipografia del giornale „Il Tempo“. 1880. У овом извјештају доказује се подацима из поморске статистике, како би једно млетачко паробродско друштво могло с користи радити дуж обале јадранскога и јонскога мора. Међу осталијем наводи се ту и велик значај Бара и Уцињa, само што господа Млечићи заборављају да је данас Бар и Уцињ у црногорским рукама те криво чине што га прибрајају Арбанији.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„СРПСКО КОЛО“

лист за народне, јавне, привредне просвјетне и забавне ствари.

Под овим насловом покрећемо нов лист од Јануара 1881 год. и позивамо наше поштоване сународнике из свију крајева на претплату.

Код нас се осјећа већ одавна потреба за таковим листом, који би с једне стране заступао све гране нашега народнога живота, и који би се с друге стране, по својој умјереној цијени, распростро по свима слојевима нашега народа, тако, да би га држати могли и наши потребнији сународници.

Потребу таковога листа није нужно потанко доказивати. Да не говоримо о народима на западу, који се налазе у сретнијим околностима, споменућемо овдје народ мађарски, који је још доста заостао у култури а који у сваком повећем мјесту има листова од ове врсте, и број таквих листова нигда не опада, него, на против, све се то већма множи.

Како стоји наш народ у томе погледу? Тужна је слика, што нам се представља на томе пољу! Ми наше листове све скупа можемо тако рећи на прсте избројати и када би по тој појави хтјели закључак да изводимо о нашем културном стању, то би се онда веома неповољно морали изразити о њему.

Да би колико толико доскочили томе недостатку, латимо се, да под горњим насловом издајемо недјељни лист, који ће што већма заступати све наше народне и друштвене интересе. Те интересе ће наш лист заступати под заставом напредних начела, на основу истине и правде, а у духу справедљивости и узајамности. У овом листу моћи ће се развијати и заступати поменута начела, јер је код дотичне власти положена нужна кауција, те с те стране не ће ништа на путу стојати, да и политичне чланке и прегледе редовно у листу доносимо. Особиту ће пажњу поклањати овај лист нашим друштвеним односајима, који су у многоме погледу назадни и нездрави, те су од велика уштрба по наш народ, и изнашајући у листу наше крупније друштвене мане, ми ћемо се трудити, да их лијечимо и што већма уклањамо.

Издаваштво листа се у напријед побринуло, да за ово подузеће задобије наше признате књижевне снаге у мјесту и околини. Оно не тражи за себе никакве материјалне добити, на против, радо приноси од своје стране знатне новчане жртве, а у нади да ће ово подузеће наћи одзива у народу, коме је и намијењено.

Ми се зато с повјерењем обраћамо на наше поштоване сународнике и молимо их, да овај лист изволе потпомоћи својом претплатом.

Наше књижевнике на страни умољавамо, да нашем подузећу на руку иду својим умним радом. Поједине чланке ћемо, у колико цијели одговарају, радо награђивати. Особито молимо народне пријатеље на страни, да нас кратким дописима изволе извјештавати о свјема важнијим појавама на нашем народноме и друштвеноме пољу. Исто тако умољавамо и перовође наших црквених општина и народно-црквених власти, да нам у кратком изводу саопштавати изволе важније закључке, које ћемо ми бесплатно штампати у нашем листу.

»Српско Коло« ће излазити један пут на недјељу и то сваке недјеље на читавоме табаку, на великих 8 страна.

Цијена је »Српском Колу«:

За наше крајеве: На годину фор. 5.; на по године фор. 2.50.; на четврт године фор. 1.25.;

За Србију и Црну Гору: На годину 12 динара; на по године 6 динара; на четврт године 3 динара.

Сиромашнији народни учитељи, учитељски приправници и приправнице са свију учитељских школа и гимназијски ученици добиваће лист за 90 новчића квартално.

Претплата, чланци, дописи и огласи шаљу се непосредно потписаном издавачу.

У Новоме Саду, 22. Новембра 1880.

Власник и издавалац »Српског Кола«
Никола Димитријевић,
дјеловођа »српске народне задр. штампарије«.

ТЕЛЕГРАМИ „ГЛАСА ЦРНОГОРЦА.“

БИОГРАД, 1. Децембра. — Избори за скупштину свршени. Владина странка одржала је сјајну побједу и имаће у скупштини велику већину.

БУКУРЕШТ, 2. Децембра. — Кад је Бранано излазио из камаре, неко чељаде од врло рђава гласа потегне на њега ножем и рани га лако у главу и у раме. Зликовац је ухапшен. Љекари кажу да је рана Брананова без икаке опасности, а Бранано се сам нада да ће моћи још сјутра предузети своје обичне послове.

Списак

онијех лица која су добровољно учинила прилоге у помоћ овим фамилијама, које су у Варошки Цетињској пострадале од пожара, који се догодио 1. т. м. око 11 сахати пред подне.

Његово Височанство Књаз и Господар 40 ф. 80 новч., Његово Високопреосвештенство г. митрополит Иларион 20 ф. 40 н., Г. Божо Петровић 5 ф. 10 н., Г. Војвода М. Врбица 6 ф. 12 н., Г. Гавро Вуковић 4 ф. 4 н., г. Јован Павловић 5 ф., г. Шако Петровић 2 ф. 4 н., г. Никола Матановић 5 ф., г. Јагош Радовић 3 ф., г. Сердар С. Вукотић 2 ф. 4 н., г. Томаш Вукотић 2 ф., г. В. Ђ. Церовић 2 ф 4 н., Варошка каса 10 ф., г. М. Бакић 2 ф 4 н., Лабуд Вујовић 2 ф 4 н., И. Бсара 2 ф., Вуко Вулетић 4 ф., Милош Пејовић 2 ф., Поп Видак 2 ф., Марко Иванишевић 1 ф., Антон Марић 1 ф. Перо Фатић 1 ф 70 н., Ново Куч 1 ф., Ђурко Гојков 50 н., Ђуро Зечанин 34 н., Ристо Сточанин 10 н., Маре Ђурова 34 н., Тасо Тиран 1 ф 2 н., Милош Драгић 1 ф 2 н., Јевто Вулетин 1 ф 2 н., Чокета Перчевић 1 ф 2 н., Никола Тиран 1 ф 2 н., Ибро Турчин 50 н., Митар Перишин 1 ф 2 н., Вуко Јокичин 2 ф 4 н., Перо Беговић 1 ф. Пејо Команин 1 ф., Томо Милат. с Ријеке 34 н., Јанко Скадранин 1 ф., Саво Пећар 1 ф. 2 н., Вуле Пљевљак 1 ф., Богдан Загарчанин 68 н., Никола Вуков 68 н., Томо Перовић 34 н., Саво И. Почек 68 н., Милица Трипкова 34 н., Милош Пљевљак 34 н., Јоке М. Почека 34., Марица Филипова 54 н., Нико Перунов 34 н., Ђака Шпирова 68 н., Илија Релеза 34., Поп Васо 2 ф. 4 н., Станица Мијајлова 2 ф. 4 н., Марица Куљова 34 н., Петар А. Бего 1 ф. 2 н., Симон Балхана 1 ф. 2 н., Филип Бижи 34 н., Вуко Милов 2 греде, Андрија Почек 1 ф. 2 н., Васо Кујунџић 68 н., Ђаке Нешкова 34 н., Крсто Побор 1 ф. 2 н., Благота Команин 34 н., Мато Дабовић 2. ф., Шћепо Кустудија 1 ф. 2., поп Васо Мапна 1 ф., г. Симо Мартиновић 1 ф., г. Ђакон Радичевић 2 ф. 4 н., г. поп Нико 1 ф., Иво Команин 34 н., Перо Мириџит 3 ф., г. Прото Капичић 1 ф. 2 н., Милован Марковљанин 20 н., Лазо Чефа 1 ф. 2. н., Василије Грк 1 ф. 2., г. Стево Чутурило 1 ф. 2 н., г. Божо Новаковић 2 ф., Стане Маркова Мартиновић 1 ф. 2 н., Иво Мартинов Мартиновић 1 ф., Д.р Јовановић Батут 5 ф. 10. новч.

Свега 184 ф. 96 н.

Цетиње, 4. Децембра 1880.

Варошка Управа.

Јавна благодарност

Г. Арсо Пајевић, штампар и издавалац књига српскијех у Новоме Саду, већ лијепо познат нашијем сугрђанима са своје дарежљиве руке и доброга срца кад ваља утолити невоље сиротињи црногорској, послао нам је један рачун од 31 фор. 9 новч. да га овдје наплатимо и од тога новца да купимо одјећу једном мушком и једном женском црногорском сиромашном а ваљаном дјетету.

Ми смо тај рачун наплатили и у споразуму с овдашњим школским властима одјенули смо тијем новцем од главе до пете Зека Зорића из Колашина и Стане Пејовић из Косијера, ученика и ученицу овд. основнијех школа.

Од наше стране нека је овијем топла благодарност изречена задушноме г. Арсу Пајевићу, а обдареним ученицима препоручујемо да буду ваљани, и кад наступи љута цича зима а они се осјете топло под дарованом им одјећом, нек се сјете да им је то тако топло са топле љубави г. Арса Пајевића к Црној Гори и нека помињу име његово са синовљом благодарношћу.

Цетиње, 2. Дебембра 1880.

Књижара Ј. Павловића.

Књижевни оглас.

Объ изданій въ Москвѣ политической и литературной газеты

„Востокъ“

(годъ 3-й)

безъ предварительной цензуры.

Газета »Востокъ« служитъ органомъ восточныхъ народностей и въ продолженіи двухлѣтняго своего изданія пріобрѣла значительный кругъ читателей въ средѣ славянъ, грековъ и румунъ. Въ будущемъ году редакція предполагаетъ издавать газету не менѣе 2 разъ въ недѣлю. Корреспондентовъ газета имѣетъ во всѣхъ государствахъ Балканскаго полуострова и Австро-Венгріи. Кромѣ того многіе изъ извѣстныхъ славянскихъ и греческихъ публицистовъ принимаютъ участіе въ газетѣ. Въ Сербіи газета »Востокъ« есть самая распространенная изъ русскихъ газетъ и нользуется особымъ сочувствіемъ. Цѣна газеты для заграничныхъ подписчиковъ за годъ 10 р. и за полгода 5 р. Подписка принимается: въ Москвѣ въ редакціи »Востока«, у малаго каменнаго моста, д. Полякова; въ Бѣлградѣ у Сербскаго митрополита. (3—3)

Књижевни оглас.

У течају прошле недјеље стигле су нам и могу се у нас добити ове нове књиге:

ОСВОЈЕЊЕ НИКШИЋА. Спјев Сима Поповића	Ф. 1.	— н.
ПОУКЕ О ВАСПИТАВАЊУ дјеце у родитељској кући		
За образованије српске матере и за употребу у вишим дјевојачким и учитељским школама написао д.р Војислав Бакић професор	Ф. —	70 н.
О МЕХАНИЗМУ у школској настави. Предавање д.ра В. Бакића професора	Ф. —	20 н.
МОЛСКА МУДРОВАЊА Новака Радоњића, која су од више година у разним листовима под знаком »Н.« излазила. Књига I. и II. скупа	Ф. 1	80 н.
ДОМАЋЕ ЖИВОТИЊЕ. Ручна књига за учитеље основнијех школа приредио Мита Нешковић учитељ	Ф. —	60 н.
ЖАЛОСТАН БАДЊИДАН, слика из народнога живота од Петра Деспотовића	Ф. —	15 н.
НОВОСАЂАНИН календар за 1881	Ф. —	20 н.

Цетиње, 20. Новембра

Књижара Ј. Павловића.

Народна привреда.

ТРИЈЕШЋЕ, 18. Новембра. — Разна роба на нашем тржишту имала је ове недјеље слиједеће цијене:

		ОД		ДО	
		Ф.	н.	Ф.	н.
Восак приморски и угарски	за 100 кил.	—	—	—	—
Кафа порторико	»	105	—	116	—
С. Доминго	»	76	—	84	—
Рио према врсти.	»	65	—	85	—
Цукар аустријски	»	33	50	35	—
тучени	«	30	50	32	25
Цвијеће траве бухаче		145	—	190	—
Наранче скрињица	»	2	50	4	25
Карубе пужешке	за 100 кил.	12	—	—	—
левантинске	»	6	50	9	—
далматинске	»	—	—	—	—
Смокве Каламата	»	20	—	—	—
пужешке	»	16	50	17	—
Лимуни скрињица	»	4	—	6	75
Бадеми или мандуле пуж.	»	92	—	98	—
далматинске	»	—	—	—	—
Љешници	»	27	—	38	—
Шљиве	»	17	—	18	—
Пшеница руска	»	12	50	12	75
угарска	»	13	—	—	—
галачка	»	—	—	—	—
Кукуруз (рументи) руски	«	—	—	—	—
угарски	»	—	—	—	—
Раж	»	10	75	11	—
Јечам	»	7	50	9	—
Зоб угарска	»	7	—	8	50
арбанска	»	—	—	—	—
Пасуљ (фажол) према врсти робе	»	8	—	13	—
Боб	»	—	—	—	—
Лећа	»	14	—	14	30
Ориж талијански	»	17	50	22	50
инглешки (китајски)	»	14	—	16	—
Вуна босанска	»	100	—	115	—
морејска	»	125	—	130	—
арбанска	»	125	—	—	—
истарска	»	—	—	—	—
Штице корушке јеловице	»	47	—	90	—
штајерске	»	51	—	70	—
Греде	»	10	20	13	50
буквице	»	7	50	12	—
Уље итал. ниже врсте	»	41	—	42	—
» најбоље	»	54	—	68	—
» средње врсте	»	—	—	—	—
далматинско	»	41	—	—	—
истарско	»	41	—	—	—
Камено уље у барилу	»	14	25	14	50
у кашетама	»	17	25	17	50
Коже стројене	»	165	—	185	—
сухе воловје	»	—	—	—	—
далм. ист. и бос.	»	70	—	100	—
јагњеће	за 100 ком.	90	—	100	—
далматинске	»	60	—	90	—
козје	за 1 кил.	—	65	—	75
вунене слане	»	—	60	—	65
сухе	»	—	55	—	70
зечје	за 100 комата, у сребру	28	—	35	—
Бакалар	за 100 кил.	22	—	28	—
Сарделе 1 барио		13	—	25	—
Витриол модри	за 100 кил.	26	—	27	—
зелени	»	—	—	—	—
Масло	»	65	—	89	—
Лој далматински	»	41	—	43	—
Сало	»	—	—	—	62
Маст (сало растопљено)	»	58	—	60	—
Сланина	»	61	—	162	—
Ракија етолитар (100 литара)		30	—	—	—
Галвићи истарски	за 100 кил.	9	—	—	—
Руј	»	8	50	—	—
истарски	»	12	—	14	—
Лишће од јаворике	»				
Винске стрготине (Gripula)	«	31	—	48	—
сплох	»	23	—	35	—
Мед	»	12	25	13	—
Лумбер (јабучице од јаворике)	»	3	75	9	—
Пакал барио од 100 килогр.		2	—	18	—
Цуње (штраце)	за 100 кил.	14	—	16	—
Катрам далматински	»	15	—	15	50
Петролеј	»				

ОГЛАСИ

НЕ МОЖЕ СЕ БИТИ

БЕЗ ДОБРО РЕГУЛИСАНОГ САТА, КОЈИ ДОБРО ИДЕ.

Ц. КР. ИСРЉ. ПРИВИЛ. ФАБРИКА ОД САТОВА

Л. ГУТМАНА, WIEN, JOSEFSTADT, BLINDENGASSE No. 2.

препоручује само добро регулисане сатове од сваке врсте и најбоље каквоће а јемчи за пет година, јевтиније но ма у којој фабрици.

Извод из великог цјеновника

Сатови на цилиндар од чистога сребра са ланцем	Ф. 10. 12. 15. и више
» » сидро » » » » » .	» 14. 18. 20. » »
» ремонтоар без кључа за навијање . .	» 16. 18. 24. » »
» женски сребрни па позлаћени » . .	» 15. 16. 18. » »
» од новога сребра, ремонтоар, без кључа за нав.	» 10. 12. 14. » »
» прави златни сидро у 15 руб. . . .	» 35. 40. 50. » »
» » » ремонтоар » » . . .	» 45. 55. 75. » »
» » » женски 8 » . . .	» 20. 25. 30. » »
» » » ремонтоар без кључа за нав. .	» 35. 45. 60. » »

Највећи избор у ланцима сребрнијем од Ф. 2—20 и златнијем од Ф. 25 до Ф. 200, у медаљонима сребрнијем и златнијем. Бечки сатови за дувар сопствена фабрикација од Ф. 10 до Ф. 300. Француски салонски сатови, будилници, јефтини собњи и кужински сатови у највишем избору.

Опширни цјеновници шаљу се бесплатно.

Сатови се шаљу уз поштанску наплату. Што се не свиди, прима се натраг. Старо злато, сребро као и стари сатови примају се по највишу цијену на размјену и купују се за готово. Јефтино се рачунају поправке на сатовима а златнијем стварма.

Адреса за телеграме: L. Guttmann Uhrenfabrikant, Wien.

(1—10)

Уредник и издавалац Божо Новаковић.

У државној штампарији.